

Juhis ostumenetluste läbiviimiseks toetuse saajatele, kes ei ole hankijad

Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondid

18.09.2023

Riigi Tugiteenuste Keskus

1. Üldpõhimõtted

Kui toetuse saaja ei ole hankija riigihangete seaduse tähenduses ja asja, teenuse või ehitustöö (edaspidi ost) abikõlblik maksumus ilma käibemaksuta on **võrdne 20 000 euroga või sellest suurem, peab ta ostu maksumuse väljaselgitamiseks korraldama ostumenetluse** lähtuvalt Vabariigi Valitsuse määruse nr 55, 12.05.2022 „[Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused](#)“ (edaspidi ühendmäärus) § 11 lõigetest 4–7 ning **toetuse andmise tingimustes sätestatud nõuetest**.

NB! Partner, kes ei ole riigihangete seaduse tähenduses hankija, peab järgima riigihangete seadust, kui toetuse saaja on hankija riigihangete seaduse tähenduses.

2. Ostumenetluse ettevalmistamine

- 2.1. Enne hinnapäringu saatmist või ostuteate riigihangete registris avaldamist on soovitatav mõistlikus ulatuses tutvuda turuga, nt potentsiaalsete pakkujatega, kas neil on üldse võimalik soovitud asja müüa või teenust osutada ning kas pakkujatel oleks eelduslikult võimalik seatud nõudeid üldse täita. Hinnapäringus või ostuteates esitatavad nõuded pakkujatele või pakkumusele (nii sisulised kui dokumendinõuded) tuleb sätestada selliselt, et välisriigi pakkujate asukohta arvestades oleksid need asjakohased. Näiteks, kas pakkujal peab olema varasem sarnase töö tegemise kogemus Eestis või võib see olla omandatud ka mõnes teises riigis?
- 2.2. Ostu eeldatav abikõlblik maksumus tuleb enne ostumenetlusega alustamist välja selgitada (vt p 3).
- 2.3. Ostu kirjeldus peab tagama turuosalistele võrdse ligipääsu ostumenetlusele.
- 2.4. Olukord, kui toetuse saaja on ostnud eeltöödeks teenust pakkujalt X ja on tõenäoline, et järgnevate tööde tegemisel võib konkureerida sama ettevõtte, siis pakkumuste küsimisel edastada kogu eeltööde käigus valminud dokument või saadud info kõigile pakkujatele ja anda kõigile pakkujatele piisavalt aega sellega tutvuda ja pakkumist esitada.
- 2.5. Väljasaadetakse hinnapäring ja avaldatavad ostumenetluse dokumendid peavad olema sõnastatud selgelt, täpselt ja ühemõtteliselt.
- 2.6. Hinnapäringust ja riigihangete registris (vt p 4.4) avaldatavatest ostumenetluse dokumentidest peab selgelt nähtuma, millise kauba, teenuse või töö ostmiseks pakkumust soovitakse saada või millistele nõuetele ja tehnilistele näitajatele peab ostetav kaup, teenus või töö kindlasti vastama. Näiteks asju on võimalik kirjeldada nende tehniliste näitajate ja mõõtude alusel aga ka funktsionaalsete omaduste kaudu.
- 2.7. Ostumenetluse käigus avaldatud vastuolulised või ebaselged tingimused või selgitused rikuvad võrdse kohtlemise nõuet.
- 2.8. Pakkumuste hindamiskriteeriumid peavad olema kirjeldatud hinnapäringus või riigihangete registris, kui menetlus viiakse seal läbi. Esitada võib ka teisi hindamiskriteeriume peale odavaima hinna, mille alusel hinnatakse saadud pakkumusi. Need kriteeriumid peavad olema objektiivsed, mittediskrimineerivad ja konkreetse kauba, teenuse või tööga seotud.
- 2.9. Peab lubama pakkuda samaväärseid tooteid, kui tehnilised tingimused on koostatud konkreetse toote näitel. Juhul, kui pakkumuse kutses on nimetatud konkreetseid tooteid, kaubamärke, tootmisviise vms, siis peab toetuse saaja lubama samaväärsete toodete või

tootmisviiside pakkumist. Samaväärse toote pakkumise võimalus peab ostumenetluse dokumentidest välja tulema. Kõige lihtsam viis on lisada iga sellise viite järel „või sellega samaväärne“. Sealjuures kirjeldada, mida peetakse samaväärseks. Näiteks, kui soovitakse osta konkreetset toodet, mille tootekirjeldusele on tehtud viide, siis ostumenetluse dokumentides selgitada, millest lähtutakse samaväärsuse hindamisel, kas kasutusotstarbest, funktsioonidest, materjalist, mõõtudest vms.

- 2.10. Hinnapäringust peavad selguma nõuded hinnapakumustele. Saadud pakkumuses peab olema märgitud pakutav kaup, teenus või töö nii koguselises kui ka rahalises mahus, pakkumuse esitamise kuupäev ja koostaja nimi.
- 2.11. Ostumenetluse läbiviimiseks seatakse asjakohased ja proportsionaalsed tingimused, mis arvestavad ostu eeldatavat mahtu ja maksumust.
- 2.12. Ostu korraldamisel võib seada tingimusi, millele pakkujad peavad vastama (nt varasema netokäibe olemasolu nõue, andmed varasemalt tehtud tööde või osutatud teenuste kohta, riikliku maksuvõla puudumine vms).
- 2.13. Ebaproportsionaalne on näiteks võrreldes ostu eeldatava maksumusega mitmekordse varasema netokäibe olemasolu nõue või nõue, et pakkujal peab olema varasem meetmespetsiifiline projektijuhtimise kogemus (nt struktuurivahendid, Norra programm).
- 2.14. Oluline, et vastavalt seatud nõuetele ka pakkumusi kontrollitakse ja hinnatakse. Ei tohi seada nõudeid, mida hiljem ei kontrollita.
- 2.15. Hinnapäringus või ostuteates tuleb määrata pakkumuse esitamise tähtaeg (vähemalt kuupäev ja vajadusel kellaaeg), mis on proportsionaalne koostatava pakkumuse keerukuse suhtes.
- 2.16. Pärast pakkumuste saamist võib pakkujatega läbirääkimisi pidada, kuid tingimusel, et läbirääkimiste võimalus ja tingimused on kirjeldatud hinnapäringus või ostuteates.
- 2.17. Hinnapäringus või ostuteates sätestatud läbirääkimiste tingimustes peab olema aru saada, mille üle toetuse saaja võib läbirääkimisi pidada.

3. Ostu eeldatav abikõlblik maksumus

- 3.1. Kui ostetav asi, teenus või ehitustöö on funktsionaalselt koostoimiv või samaliigiline, siis ei tohi ostu kunstlikult jagada väiksemateks alla 20 000 euroteks ostudeks, et vältida ostumenetluse läbiviimise kohustust, või väiksemateks alla 60 000 euroteks ostudeks, et vältida ostumenetluse läbiviimise kohustust riigihangete registris.
- 3.2. Juhul, kui on soov koostoimivad asjad, teenused või ehitustööd tellida eraldiseisvalt osade kaupa (nt ehitustööde erinevad osad ja etapid), siis tuleb kohaldada iga osa kohta kõigi osade summeeritud eeldatavast maksumusest tulenevat ostumenetluse korda või viia iga osa ostumenetlus läbi riigihangete registris. Näiteks, kui ostetakse toole abikõlbliku maksumusega 25 000 eurot km-ta ja laudu abikõlbliku maksumusega 35 000 eurot km-ta, siis võib neid osta eri ostumenetluste tulemusena, kuid kummalgi juhul tuleb menetlus läbi viia riigihangete registris, sest osade summa on 60 000 eurot km-ta (vt p 4.4).
- 3.3. Tagamaks õige menetlusviisi valik on toetuse saajal soovitatav läbi mõelda ostu eeldatav maksumus ja abikõlblik maksumus. Lähtuda tuleb eelkõige keskmisest turuhinnast, mitte toetuse saaja eelarvest. Juhul, kui abikõlblik maksumus jääb napilt alla 20 000 või 60 000 euro, siis on olemas tõenäosus, et tegelikud maksumused võivad neid summasid ületada, mistõttu on sellisel juhul riskide maandamiseks soovituslik viia läbi kõrgemaid piirmäärasid ja seega rangemaid menetlusreegleid järgiv ostumenetlus.
- 3.4. Näiteks, kui on soov kasutada võlaõigusliku lepingu alusel töötavat projektijuhti projekti koostamiseks/ellu viimiseks, siis projektijuhi leidmiseks tehtav ostumenetlus peab olema läbi viidud enne isiku projektjuhiks määramist.

4. Ostumenetluse algatamine

- 4.1. Kui ostu abikõlblik maksumus on vahemikus 20 000 – 59 999,99 eurot km-ta, peab toetuse saaja esitama hinnapäringu vähemalt kahele ettevõtjale, välja arvatud juhul, kui kavandatava ostu turul puudub ettevõtjate paljusus. Viimati nimetatut peab toetuse saaja rakendusüksusele selgitama. Seejuures peab põhjendus olema põhjalik ja veenev, tuginema objektiivsetel alustel ning turuolukorra kirjeldusel. Soovitav on turuolukorra efektiivseks ärakasutamiseks esitada hinnapäring kolmele või enamale ettevõtjale.
- 4.2. Soovitav on hinnapakumusi küsida pakkujatelt, kelle põhi- või kõrvaltegevusala on samas valdkonnas, milles küsitakse hinnapäringut.
- 4.3. Hinnapäring tuleb välja saata ettevõtjatele samal kujul ja ajal vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis.
- 4.4. Kui ostu abikõlblik maksumus on alates 60 000 eurot km-ta:
 - 4.4.1 tuleb ostumenetlus läbi viia riigihangete registris. Toetuse saaja ostu läbiviimise kohta riigihangete registris loe ka [Rahandusministriumihist](#);
 - 4.4.2 on teade ostumenetluse kohta riigihangete registris avalik;
 - 4.4.3 juurdepääsu võimaldamine ostuteate ja sellega seotud dokumentidele toimub riigihangete registris.

5. Ostumenetluse läbiviimine

- 5.1. Ostumenetluses koheldakse pakkujaid võrdselt ja ühte moodi.
- 5.2. Kõigile pakkujatele peab andma ostu kohta samaaegselt sama palju teavet.
- 5.3. Toetuse saaja peab edastama ostu kohta esitatud küsimuste vastused jt täpsustused kõigile isikutele, kellele on hinnapäring edastatud või kes on registreerunud ostu juurde riigihangete registris. Ärisaladust sisaldavat infot puudutavate päringute puhul tuleb hinnata, kas selle avaldamine on võimalik või mitte.
- 5.4. Kui pakkumuste esitamise tähtaega tuleb pikendada, siis tuleb ostuteate korral ka tähtaja pikendamise info avaldada riigihangete registris ning hinnapäringu puhul saata vastav teavitust kõigile isikutele, kellele on hinnapäring esitatud.
- 5.5. Juhul, kui ostumenetlus viiakse läbi riigihangete registris, toimub ostumenetlusega seotud teabevahetus toetuse saaja ja huvitatud isiku või pakkuja vahel ning pakkumuste ja selgituste esitamine riigihangete registris. Ka pakkumused võetakse vastu ja avatakse riigihangete registris.
- 5.6. Läbirääkimiste võimaluse korral tuleb peetud läbirääkimised kirjalikult fikseerida ja jälgida, et kõikidel pakkujatel on protsessi vältel sama informatsioon.
- 5.7. Läbirääkimiste järgselt saadud pakkumused peavad olema võrreldavad, ehk pakkujatele peab olema antud sarnane sisend pakkumuste korrigeerimiseks.
- 5.8. Tingimusi ei või muuta pärast pakkumuste esitamise tähtaega ega kalduda neist kõrvale parima pakkumuse valimisel.
- 5.9. Kui pakutav asi, teenus või ehitustöö ei vasta seatud tingimustele, siis tuleb pakkumus tagasi lükata.
- 5.10. Kui pakkumuse vastavus nõutud tingimustele jääb toetuse saajale ebaselgeks, siis võib pakkumuse vastavaks lugeda vaid juhul, kui selle ebaselguse saab kõrvaldada pakkuja selgituste abil ja selle tulemusel ei muutu esitatud pakkumus sisuliselt.
- 5.11. Parima hinnapakumuse valimisel tuleb lähtuda kehtestatud hindamiskriteeriumitest.
- 5.12. Väljavalitud pakkumuse esitanud pakkuja ja toetuse saaja ning nende osanik, aktsionär, liige või juhtorgani liige ei tohi omada osalust üksteise äriühingus ega kuuluda üksteise juhatusse või nõukokku. Soovitav on kõikide pakkujatega vältida seoseid (perekondlikke, majanduslikke jmt) viisil, mis kahjustavad või võivad hakata kahjustama konkurentsi.

6. Lepingu sõlmimine, täitmine ja muutmine

- 6.1. Ostumenetluse tulemusel sõlmitakse leping hinnapäringus või ostumenetluse dokumentides ja pakkumuses nimetatud tingimustel.
- 6.2. Lepingut sõlmides ei tohi ükski lepingutingimus erineda hinnapäringus või ostuteates olnud sama küsimust reguleerinud tingimusest, näiteks ei tohi muutuda töö tegemise tähtajad või tasumise tingimused.
- 6.3. Kui hinnapäringu, ostuteate või riigihangete registrisse üles laetud dokumentide osaks oli lepingu projekt, siis peab sõlmitud leping olema sellega sisu poolest identne (v.a kui toetuse saaja nägi ette läbirääkimiste pidamist, siis läbiräägitud tingimus võib erineda algsest).
- 6.4. Juhul, kui selgub, et lepingut ei ole enam võimalik esialgsetel tingimustel sõlmida, tuleb pakkumused küsida uuesti uutel tingimustel või algatada riigihangete registris uus ostumenetlus.
- 6.5. Lepingu täitmisel tuleb pooltel järgida lepingus kokkulepitud tingimusi. Ostumenetluse käigus pakkujatele avaldatud lepingut ei ole lubatud muuta eesmärgiga kohelda lepingupartnerit soodsamalt kui teisi pakkujaid. Sellist lepingut on võimalik muuta eelkõige lepingus kirjeldatud juhtudel ja ulatuses.
- 6.6. Lepingumuudatuste korral tuleb lähtuda ühendmääruse § 11 lõikes 4 sätestatud põhimõtetest, mida saab sisustada ka riigihangete seaduse § 123 kaudu.

7. Ostumenetluse kontrollitavus

- 7.1. Ostumenetlus viiakse läbi läbipaistvalt ja kontrollitavalt.
- 7.2. Toetuse saaja peab säilitama kõik tehtud ostuga seotud dokumendid (nt kirjavahetus pakkujatega) ja tagama, et hinnapäringud ja saadud pakkumused on tehtud vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis.
- 7.3. Rakendusüksuse esindaja lisatakse riigihangete registris ostu juurde kui „vaatleja“.
- 7.4. Toetuse saaja peab olema valmis selgitama ja tõendama rakendusüksusele ostu läbiviimise asjaolusid.
- 7.5. Rakendusüksusele tuleb esitada hinnapäring koos lisadega (sh lähteülesanne), pakkumused ning eduka pakkumuse valiku põhjendus või selgitus. Vajadusel lisada pakkumuste võrdluse tabel (kindlasti peab seda tegema, kui ostu puhul hinnatakse mitmeid kriteeriume ja ei valita odavaimat pakkujat).
- 7.6. Ostumenetlust puudutavat dokumentatsiooni, sealhulgas elektrooniliselt või paber kandjal toimunud kirjavahetust pakkuja ja toetuse saaja vahel ning teisi ostumenetluse tõendeid, säilitatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus §-s 18 sätestatud dokumentide säilitamistähtaja lõpuni.

Juhul, kui ostumenetlusele ühendmääruses või toetuse andmise tingimustes ette nähtud nõudeid ei järgita, võib see kaasa tuua finantskorrektsiooni sõltuvalt rikkumise raskusest 2, 5, 10, 25, 50, 75 või 100 protsenti tegevusele eraldatud toetusest sõltuvalt asjaolude mõjust kulu abikõlblikkusele.